

NODIRA AFOQOVA SHE'RLARIDA ONA TIMSOLI

S.Muminova,

*filologiya fanlari nomzodi, dotsent,
QarDU*

Nozik did, noyob iste'dod sohibasi, yetuk olima Nodira Afoqova o'zining noyob she'rlari bilan milliy she'riyatimiz taraqqiyotiga muhosib hissa qo'shib kelmoqda. Uning she'riyatida ona, vatan, imon, e'tiqod, oila, inson ruhiyati teran tahlil qilinadi, borliq va inson munosabatlari o'ziga xos nozik fahm va his bilan idrok etiladi.

Ayonki, she'riyat so'z san'atining boshqa turlaridan o'zining nafisligi, his-tuyg'ularga boyligi, obrazlilik, badiiy bo'yoqdorligi bilan alohida ajralib turadi. Hassos shoira Farida Afruz e'tiroficha: "Ko'klamni sog'ingan ma'sum quhlardek bezovta shoir yuragidagi bir parcha yog'du bu - she'rdir" [1.78]. Har bir ijod mahsulining o'z tabiati, xislat-xususiyati, kechinmalari, obrazlar jilvasi mavjud. Shu ma'noda, Nodira Afoqova she'rlarida inson ruhiy olami mukammal darajada inkishof etilganligini ko'ramiz.

Shoira, avvalo, ona. Ona mo'tabar zot, ilohiy siymo. Nodira Afoqova she'rlarida onani ulug'lagan. Farzandga onadan yaqinroq inson yo'q. Bu tabiiy holat. Xalqimizda "Bir onang do'st, bir tanang" degan naql bor. Barchaning sirdoshi, g'amxo'ri uning onasi bo'ladi.

Ona, senga xat yozgim keldi,
G'oyibona qilay deb gurung.
Ona senga dard yozgim keldi,
Garchand ko'pdir o'z tashvishlaring.

Lirik qahramon ruhiyatida milliylik aks etib turibdi. Undagi andisha, tortinish kabi tuyg'ular milliy o'zligimizga xos xislatlardandir. Farzand o'zining dard-iztiroblarini, qalb kechinmalarini bayon qilmoqchi. Bu dunyoda har kimning o'z dard-tashvishlari bor. Odamlar o'rtasida bir-birini dardini tinglashga fursat topadiganlar kamayib bormoqda. Birgina ona zoti sabr-toqat bilan farzandlarini hech qanday manfaatsiz tinglay oladi, kerakli nasihatlar, mehr bera oladi.

Yuragimni o'rtar sog'inchlar
Hayot dilga alam joylasa.
Ba'zan boyi baland kimsalar
Salomimga alik olmasa. [2. 33]

Inson hayotda yashar ekan, turli xil vaziyatlarda duch kelishi tabiiy. Shoira "Bo'yi baland kimsalar"ga duch kelib qalbi ozorlanganida, yaxshilik uchun uzatilgan qo'li havoda muallaq qolib ketganida, bot-bot munis onasining ma'sum nigohini,

qaynoq muhabbatini qoʻmsaydi. Oʻtkinchi dunyoning ho-yu-havaslariga berilgan, erta bilan emas, bugun bilan yashayotgan maʼnaviy dunyosi qashshoq kimsalardan nafratlanadi. Aynan mana shu oʻrinda ijodkorning maʼnaviy-ruhoniyligi dunyosi ayonlashadi, shaxsiy individual mahorati namoyon boʻladi. Onaning farzandiga boʻlgan cheksiz mehrini hech narsa bilan qiyoslash mumkin emas. Ona buyuk yaratuvchi, borligimizning sababchisidir. Hammamiz ham chorasiz qolsak, mahzun boʻlsak, onamizni qoʻmsaymiz, unga intilamiz, asliyatimizga qaytamiz. Insoniyatning asliyati onada mujassam boʻladi.

Dunyo boʻlib koʻrganmi dunyo
Buncha maʼyus, dilbar ayolni?
Jonlantirib qoʻyganmikan yo
Bilmay qolib mahzun xayolni?
Eslaymanu, gullaydi koʻksim,
Pari edi, guljamol edi.
Eslaganda Oy kuyar: aytsin,
Xayoldayin bir ayol edi. [3.62]

Shoiraning nazdida uning onasi "Pari edi, guljamol edi", dunyo uningdek dilbarni aslo koʻrmagan. Dunyo shoirlari ona haqida eng sara shohbaytlarni bitgan. Onaning oʻlimi qalblarni larzaga solishi tayin. Shoiraning isyonini tushunsa boʻladi: "Yaratding-u ishq bilan, yana, Bu suvratni oʻchirding nechun?" Onadan ayrilish nihoyatda musibatli. Abdulla Oripov yozganidek: "Ona ketsa, qulab tushsa arziydi osmon".

Shoira farzandlariga bagʻishlangan sheʼrlarida dunyodagi jamiki onalar misoli ular timsolida oʻz orzu-umidlarining mujassamini koʻradi. Oʻzi ulgurmagan, erishmagan, yeta olmagan armonlarining roʻyobini ularda koʻrishni istaydi.

Siz osmon tarafdin kelgansiz uchib,
Oftobmi, oydadir sizning sarrishta.
Shunchalar ilohiy, shunchalar najib,
Qushning qanotidan hurkkan farishta. [2.37]

Mazkur misralar orqali ijodkor sof milliy kolotitni bera olgan. Bizning xalqimizda bola pokiza yaratiq sifatida qadrlanadi, u oilani birlashtiruvchi, yomonliklardan xoli zurriyod sifatida eʼzozlanadi. Bola nozik farishta, uni asrash lozimligini misralarda shoira yaqqol tasvirlab bera olgan.

Shoira Nodira Afoqova ham farzandining bu dunyo sitamlariga duch kelmasligini onalik mehri bilan xohlaydi. Uning "Iltijo" nomli sheʼrida shunday misralar bor:

Silkitasan-qoʻllaring bejon.
Yomgʻir aro boqasan maʼyus,

Ostonamga uyan xazon –
Buncha meni yaqin oldin, Kuz?
Gulga kirib borar tushlari
Qushdayin hur olisda bir qiz -
Menga o'xshar ko'zlari,
O'tma uning ko'chasidan, Kuz!

Kuz - xazon fasli sanaladi. Tabiat bilan inson umri orasida mutanosiblik mavjud. Bahor – yasharish fasli. Hazrat Navoiy ham inson umrini shartli ravishda to'rtga bo'lgan edi: "(tufuliyat (yoshlik) 7-8 yoshdan 20 yoshgacha, shabob (yigitlik) - 20 yoshdan 35 yoshgacha, kuhuliyat (o'rta yoshlik) - 35 yoshdan 45 yoshgacha va keksalik 45 yoshdan 60 yoshgacha). Mana shu muddatda inson ma'naviy-ruhiy jihatdan turli darajada bo'ladi. Shoiraning iltijosida qizining baxti kamolini ko'rish orzusi mujassamlashgan.

Nodira Afoqovanning bisotida "Fitratjonning allasi" nomli o'g'liga atalgan she'ri mavjud. Erkka, ma'rifatga, Vatanga sodiqlikka, qadri balandlikka bo'lgan da'vat yangraydi.

Eng go'zal gullarni sen deb terayin,
Istasang, oyni-da olib berayin,
Bitta nim kulgingga jonim berayin,
Alla-yo, alla. [2. 32]

Ma'lumki, alla xalq og'zaki janrining mashhur janrlaridan biri. Alla kuylash jarayonida onalar farzandlariga baxt, rizq, umr, ezgulik, vatanga muhabbat tilaydilar. Alla tinglab katta bo'lgan bolaning ruhiyatiga ona yurtga, vatanga muhabbat degan oliy tushuncha singgan bo'ladi. Bola katta qilayotgan ayol cheksiz qudratga ega. Tunni kunga, kunni tunga ulab, uyqudan kechib mashaqqat chekib Bolani voyaga yetkazadi. Shuning uchun ona uchun farzand aziz dilband. Bolasi kulsa kuladi, yig'lasa yig'aydi:

Tush ko'rsang, anvoyi dunyolarni ko'r,
O'zidan ko'paygan hulvolarni ko'r,
Dunyo sog'ingan nek ro'yolarni ko'r,
Alla-yo, alla. [2.38]

Shoiraning "O'g'lim Fitratga" nomli yana bir she'rida o'g'ilning ulg'ayganligidan, balog'atga yetganida masrur onaning dil iqrorlari aks etgan:

Bilasan, ne hayotimga teng –
Bilasan, men men emas she'rsiz.
Sunbulada o't yoqsam bunda
Farg'onada ko'rindi tutun.
Baxt desam kam, arzimas juda,

Haqqing deyman, bo'lsin bus-butun.

Qush tilida so'ylaydi Fitrat.

Sensanu she'r-borim, naylay man?

Tanla, desa bir kuni qismat,

She'rlarimni yoqib tashlayman. [3.89]

Shoira uchun she'r hayotiga teng bo'lsa-da, agar tanlash kerak bo'lsa, albatta, o'g'lini tanlashini mardona aytmoqda. Ona doimo ona. Har qanday holatda ham u farzandini tanlaydi. Orzu-umidlarini, ho-yu havaslarini, shirin jonini, qiziqishlarini, hayotini farzandining baxti yo'lida nisor etishga tayyor. Bu fidoyilik onaga xos xislat. Shoira ona siymosini ana shunday yorqin bo'yoqlarda tasvirlaydi. Ayol uchun farzandining baxtidan o'zga baxt yo'q.

Xulosa qilib aytganda, shoira Nodira Afoqova ijodida tasvirlangan ayol ruhiy olami insonlarni go'zallikni anglash, his etish, onani ardoqlash, insonni qadrlash, sevishga undaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Фарида Афрўз. Тошкент: Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1999.
2. Нодира Афоқова. Баҳорнинг бошланиши. Бухоро – 1997.
3. Нодира Афоқова. Бизнинг эра. Тошкент: "Ижод-пресс", 2019.